

ONTOLOGIA

- najstaršia filozofická disciplína, ktorá má svoj špecifický a značne tradičný súbor problémov a kategórií;
- Prostredníctvom ontológie sa filozofia pokúša porozumieť skutočnosti, tj. všetkému jestvujúcemu ako celku, inými slovami, samotnej povahe bytia.

ONTOLOGIA SI KLADIE OTÁZKU, ČO VÔBEC ROBÍ SÚCNO SÚCNOM, ALEBO INÝMI SLOVAMI, ČO TO VLASTNE ZNAMENÁ „BYŤ“, A ZÁROVEŇ SA SNAŽÍ V TOMTO „BYTÍ“ ZORIENTOVAŤ, URČITÝM SPÔSOBOM ELEMENTÁRNE SÚCNA ROZTRIEDIŤ A POSTIHNÚŤ TAK ZÁKLADNÚ ŠTRUKTÚRU REALITY.

Filozofický výklad sveta, o ktorý ontológie usiluje, má o.i. zásadný dopad na pochopenie miesta človeka v celku skutočnosti.

NIE JE JEDNODUCHO UČENÍM O BYTÍ (TO BY BOLI VŠETKY FILOZOFIE ONTOLOGIAMI!), ALE JE UČENÍM O BYTÍ AKO BYTÍ, (O BYTÍ SAMOTNÉHO BYTIA), JEHO NAJVŠEOBECNEJŠÍCH URČENIACH, SÚVISLOSTIACH, VŠEOBECNÝCH VLASTNOSTIACH A ZÁKONITOSTIACH.

Problém bytia (ktorý fixujeme už v antike – eleati) vznikol skôr, ako samotný názov *ontológia*

HEGEL: Ontológia je učením o abstraktných určeníach podstaty.

N.HARTMAN: Ontológia je učením o bytí ako takom. Úlohou novej ontológie je odhalenie, postihnutie niečoho, čo sa vyskytuje pred každým poznaním a nezávisle od neho.

G.JAKOBY: Ontológia je učením o súcne z hľadiska jeho bytia.

V dejinách myslenia však zároveň fixujeme snahy zrušiť, resp. nahradiť ontológiu napr. gnozeológiou, analýzou jazyka – pozitivisti.

POJMY BYTIE A SÚCNO:

SÚCNO

To, čo je, čo existuje
(Seiendes) = predmetovo zmyslový svet

Zvláštne miesto medzi súcnaami zaujíma

Dasain – ľudské bytie

Súcno postihujeme pojмами:

jav, vonkajšia forma, akcident

„ontický“ – vzťahujúci sa k poriadku súcna

BYTIE

to, čo robí vec ako takú
= podmienka možnosti súcna
= hraničný zmysel každého
možného spytovania

Bytie postihujeme pojмами:

základ, podstata, substancia

„Ontologický“ - vzťahujúci sa
k poriadku bytia

KATEGÓRIA BYTIE AKO NAJVŠEOBECNEJŠIA KATEGÓRIA SPÁJA NA ZÁKLADE PRÍZNAKU JESTVOVANIA (EXISTENCIE) NAJROZLIČNEJŠIE JAVY, PREDMETY, PROCESY, ICH VZÁJOMNÉ VZŤAHY A VZÁJOMNÉ SÚVISLOSTI, ALE AJ ĽUDÍ, SOCIÁLNE SKUPINY A INŠTITÚTY, STAVY ĽUDSKÉHO VEDOMIA, T.J VŠETKO EXISTUJÚCE, TEN SVET, DO KTORÉHO PATRÍME.

BYTIE – najvšeobecnejší pojem vyjadrujúci to, čo je „spoločné“ nielen empirickej, ale i transcendentnej (nadmýslovej) sfére skutočnosti.

Keď vyčleňujeme rôzne formy bytia viac menej predpokladáme, že za rôznorodosťou javov, procesov, stavov jej **nejaký všeobecný základ**. Preto vzniká otázka či majú rôznorodé formy bytia niečo spoločné a či existuje niečo, čo ich vnútorne spája? Je možné hovoriť o jednote sveta nekonečne rôznorodého sveta?

V dejinách myslenia evidujeme ambície práve ontológie postihnúť svet v jeho totalite, ako jednotu vzájomne spätých a vyvíjajúcich sa systémov.

HĽADANIE VŠEOBECNÉHO ZÁKLADU

„**substancia**“ - TÝMTO POJMOM ZAČALI FILOZOFI OZNAČOVAŤ VNÚTORNÚ JEDNOTU RÔZNORODÝCH VECÍ, JAVOV, PROCESOV V KTORÝCH A PROSTREDNÍCTVOM KTORÝCH TÁTO SUBSTANCIA EXISTUJE.

!!! Zavedenie tejto kategórie bolo prejavom relatívne vyspelého ľudského ducha, schopnosti abstrahovať na vysokej úrovni, pretože vo svojom filozofickom poňatí substancia nie je ničím, čoho by sa mohol človek empiricky zmocniť!!! **NO** !!!

NB: PRAKTICKY CELÁ DOTERAJŠIA FILOZOFIA BOLA FILOZOFOU SUBSTANČNÉHO MODELU (E.Bondy)

SUBSTANČNÝ PRÍSTUP: * monistický, dualistický, pluralistický
 * materialistický, idealistický
 * dialektický, metafyzický

Tu odporúčam pracovať s konkrétnym historickým obsahom z DF, t.j. ilustrácia na konkrétnych postavách a konceptoch!!!

Kritické zhrnutie:

SUBSTANČNÝ MODEL (SM) SA VYZNAČUJE OTVORENÝM ALEBO SKRYTÝM DUALIZMOM, V KTOROM SUBSTANCIA JE VOČI JEDNOTLIVINÁM TRANSCENDENTNÁ (BEZ OHĽADU ČI SA JEDNÁ O MODEL MATERIALISTICKÝ ČI IDEALISTICKÝ).

SO (substančné ontológie) rozdeľujú skutočnosť na skutočnosť, ktorá je „**a se**“ (rozumej *substancia*), a na skutočnosť, ktorá je „**ab alio**“ (rozumej *svet súcien*)

/aseita = lat., v scholastike – existencia sama o sebe/

/abalieta = lat. abalienacia – scudzenie, prevod práv, vlastností na iné .../

Substancia je ako aseitná skutočnosť ontologicky transcendentná abalietnej skutočnosti (v ktorej žijeme a ktorú jedinu poznávame, resp. poznáme)

SM implikujú dualizmus: Substancia je voči abalietnej skutočnosti (súčnam) transcendentná (a to bez ohľadu na to, či je pripisujeme

materiálne, alebo nemateriálne vlastnosti!). Hranice medzi abalietnou a v transcendentii trvajúcou aseitnou skutočnosťou (substanciou) sa dajú preklenúť len "z moci" aseity (substancie).

Substancia (aseita) = privilegované bytie!! V nej sa tají zmysel a účel (existencie) všetkého v abalietnom svete (svete súcien), vrátane bytia človeka! Až vtedy, keď je **daná** možnosť poznávať substanciu (aseitu), je možnosť správne poznávať aj abalietu (súcna).

V rovine gnozeologickej dôsledkom SM je viac alebo menej zjavný agnosticizmus:

V SM modeloch sú možné fakticky **dve** gnozeologické pozície:

1./ buď transcendentná realita, substancia, samotný ontologický subjekt, sám svojim pôsobením preklenie priepasť, ktorá delí ju a nás, resp.

2./ táto priepasť zostane nepreklenutá a navždy nepreklenuteľná.

K 1. možnosti:

A/ bud' prijímame predpoklad, že transcendentná substancia „vybavila“ našu abalietnú skutočnosť štruktúrne tak, že je i prostredníctvom našej skutočnosti poznateľná (t.j. ontologický subjekt /substancia =aseita/ vytvára priamo abalietu tak, že je v nej a skrze ňu poznateľný/á, a tak je poznateľná aj aseita /substancia/ vo svojej skutočnosti)

resp.

B/ prijímame predpoklad, že ontologický subjekt (substancia =aseita) sa dá človeku, ľudstvu poznať jednorázovým spôsobom (nejakým zásahom, aktom), ako je tomu vo filozofických systémoch opierajúcich sa o vykupiteľské náboženské koncepcie, kde v úlohe „dôkazu“ vystupuje odkaz na *zjavenie a zvestovanie božie*.

K 2. možnosti:

V prípade zachovanie priepasti medzi substanciou a abalietnou skutočnosťou všetko naše poznanie je len poznávaním našich subjektívnych schém a vlastných psychických štruktúr, t.j. toho, čo sami vytvárame.